

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSİYALAR VАЗIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI**

**TARIX O'QITISH METODIKASI
O'QUV DASTURI**

Bilim sohasi:	200 000 – San'at va gumanitar fanlar
Ta'lim sohasi:	220 000 – Gumanitar fanlar
Ta'lim yo'nalishi:	60220300 – Tarix

Fan/modul kodi TM 1505	O'quv yili 2026-2027	Semestr 5	ECTS - Kreditlar 5				
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek/rus	Haftadagi dars soatlari 4					
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lif (soat)	Jami yuklama (soat)			
	Tarix o'qitish metodikasi	60	90	150			
I. Fanning mazmuni							
<p>Fanni o'qitishdagi maqsad – avvalo ta'lif – tarbiyaning uzviy birligini, o'qitish davomida talabalarni g'oyaviy – maskuraviy saviyasini muttasil o'sib borishini ta'minlash. YOshlarga tarixdan puxta bilim berish, ularni mustaqil Vatanga sadoqat ruhida tarbiyalash.</p> <p>Fanning vazifasi – talabalarga tarix o'qitish metodikasi nazariyasini chuqur o'rgatish, hamda metodikani o'qitish jarayonining tarkibiy qismlari, maqsadi, mazmuni, o'qitish uslublari, natijalari o'rtafiga bog'lanishlarni asoslab berish.</p>							
<p>II. Nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)</p> <p>II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:</p> <p>1-Mavzu. Kirish. Fanni maqsadi, vazifasi va muammolari, tarixi, o'rganish metodi, Tarix o'qitish nazariyasi</p> <p>“Tarix o'qitish usullari” fanining tarixi va rivojlanish bosqichlari. Tarix darsining turlari va ularni rejalashtirish haqida, tarix darslari sifat va samaradorligini oshirish haqida ma'lumotlar. Tarix o'qitish usullari fanini o'rganish sohasidagi mamlakatimizdag'i ijtimoiy – iqtisodiy islohotlar natijalari. Tarix o'qitishning mazmuni va vazifasi jamiyat taraqqiyotda moddiy ishlab chiqarishning belgilovchilari haqida, ijtimoiy hayotning hamma sohalarida xalq ommasining, uning mehnati va kurashining hal qiluvchi roli to'g'risida yoshlarga tushunchalar hosil qilishdan iboratdir.</p> <p>2- Mavzu. Tarix o'qitish usullari fani to'g'risida umumiylar ma'lumotlar.</p> <p>Tarix o'qitish usullari fanining xozirgi bosqichdagi taraqqiyoti hamda ushbu fanga ilmiy bilimlarning mustaqil bir tarmog'i sifatida qaralishi. Tarix o'qitish usullari fani orqali bakalavriat talabalariга umummilliy va umuminsoniy qadriyatlarni hamjixatligini ko'rsatib berish. Mazkur fan orqali ta'lif – tarbiyaning uzviy birligini, o'qitish davomida talabalarni g'oyaviy maskuraviy saviyasini muttasil o'sib borishini ta'minlash.</p> <p>3- Mavzu. Tarix o'qitishda bosma matnlar bilan ishlash usuli</p> <p>Tarix o'qitishda qo'llaniladigan matnlarga – darslik matni, tarixiy xujjatlar, ilmiy – ommabop va badiiy, tarixiy adabiyotlar kiritilishi. Bosma matnlarga a) tushuntirib va izohlab o'qish; b) darslik matni mazmunini o'zlashtirish; v) o'quvchilarni bob, paragraf va undagi joylarni bir – biridan ajrata bilishga</p>							

o'rgatilishi.

4-Mavzu. Tarix o'qitish metodikasining fan sifatida shakllanishi

Tarix o'qitish metodikasi fanining hozirgi jamiyatdagi holati. Tarix o'qitish metodikasining O'zbekistonda fan sifatida shakllanishi. 19-asr oxiri 20-asr boshlarida Turkistonda tarix o'qitishning ahvoli. Mustaqil O'zbekistonda tarix o'qitish metodikasining ilmiy pedagogik fan sifatida shakllanishi uchun yaratilgan shart-sharoitlar.

5-Mavzu. Tarix darslarining turlari va ularni tasniflash

Tarix darslarining qator ta'limi va tarbiyaviy masalaparini hal etishga qaratilishi. Tarix darslarida har bir darsni nafaqat mazmuni balki uni ustida ishslash jihatdan ham bir butunlikka erishish. Darslarni klassifikatsiyasi. Tarix darslarini tasniflashda O'zbekistan Respublikasi miqyosida umumlashtirilgan ilgor tajribalar asos qilib olinganligi.

6-mavzu. Tarix ta'limining amaliy usullari

Tarix o'qitishda amaliy uslubning yozma mashq, tajriba – tekshiriuv, mehnat topshiriqlarini bajarish kabi turlaridan foydalanishi. Tarix o'qitishda ta'limning amaliy uslubi didaktik va metodik ahamiyatga ega ekanligi.

7- Mavzu. Tarix darslari, uning xillari va tuzilishi

Tarix o'qituvchisi har bir dars mavzuni aniqlashda tarixiylik (istorizm) sistemalilik va izchillikka doimo ijodiy yondoshib borishi lozimligi. Tarix darslari xillarini hamda tuzilishini o'rganishda mashhur metodistlar A. A. Vagin, S. V. Ivanov, V. A. Bernadskiy, M. A. Zinovev, P. S. Leybengrub tajribalari va tadqiqotlaridan foydalanilishi.

8-Mavzu. Tarix darslari va unga bo'lgan zamonaviy talablar

O'zbekiston Respublikasida tarix darsiga bo'lgan umumiylpedagogik va didaktik talabalar asosida zamonaviy dare variantlarini eksperimental tajribalar asosida ishlab chiqilishi. Zamonaviy tarix darslarining mazmuni mustaqil O'zbekiston Respublikasining yoshlari orasida olib boriladigan mafkuraviy ishlar vazifalariga mos kelishi.

9-Mavzu: Tarix darslari samaradorligini oshirish

O'quv tarbiyaviy ishlar samaradorligini oshirib borishning vazifalari va muvoffaqiyatlari. Tarix darslarining samaradorligini oshirishda va tarixchi pedagoglarni tarbiyalab yetishtirishda pedagogik amaliyotlarning roli va ahamiyati. Tarix darslari samaradorligini oshrishga salbiy ta'sir ko'rsatayotgan asosiy muammolar.

10-Mavzu: Tarixiy bilimlarni shakllaitirish

O'zbekistonda tarix o'qitishning shakllanishi va tarixiy bilimlarni rivojlantirishda tarixiy faktlar tarixiy tushuncha hamda tasavvurlarning Tarix

fanini o'rganish samaradorligini oshirish jarayonlari. Tarixiy bilimlarni o'rganishga bo'lgan extiyojlarning ortib borishi.

11-Mavzu: Tarix o'qitishda texnik vositalar va ko'rgazmali qurollardan foydalanish

Tarix o'qitishning kurgazmali metodi va kurgazmali qurollar klassifikatsiyasi, ulardan foydalanish usullari. Tarix o'qitishda texnik vositalarni joriy etish davr talabi ekanligi. Texnik vositalar dars samaradorligini oshirishning muhim omili ekanligi. Zamonaevi axborot texnologiyalarining ta'lif tizimidagi sifat va samaradorligiga ta'siri.

12- Mavzu. Tarix o'qitishda ekologik ta'lif – tarbiyaning asosiy yo'nalishlari

Ekologik ta'lif – tarbiya bilan umumiy ta'limning o'zaro aloqadorligi. Insonni uning o'rabi turgan tabiatga nisbatan ma'suliyati to'g'risidagi umumiy tasavvur asoslarini shakllantirishga asoslanganligi. Sotsial ekologiyaning insonparvarligi hamda uning pedagogika va metodika fani bilan uzviy bog'liqligi. Ekologik madaniyat yoshlarimizning ijtimoiy faoliyatlari ifodasi ekanligi. Maktab sharoitida ekologik ta'lif – tarbiyaning maqsad va vazifalari.

13 Mavzu. Ta'lif – tarbiya tizimida tarix o'rganishga integratsion yondoshish

Ta'lif – tarbiya jarayonida ijtimoiy – siyosiy, ma'naviy va mafkuraviy jihatdan etuk shaxsni kamol toptirishda, birinchi galda ta'lifni insonparvarlashtirish, demokratlashtirish va integratsiyalashtirishga yo'naltirishning asosiy omili deb hisoblanishi.

14-Mavzu: Tarix ta'lifimida yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanish usullari.

Respublikamizning ijtimoiy iktisodiy rivojlanishi, fan, texnika va texnologiyalar sohasidagi muvofaqiyatlariga erishuvি. Bugungi kunda tarix ta'lifi jarayonida interfaol uslublar, innovatsion texnologiyalar, pedagogik va axborot texnologiyalarini qullanishi.

15- Mavzu. Milliy qadriyatlarni anglamoq Vatanni anglamoqdир

Tarix ta'lifimida milliy qadriyat tushunchasi. Yoshlarni milliy qadriyat va vatanparvarlik ruhiba tarbiyalash vazifalari. Milliy qadriyat, manaviyat umumbashariy qadriyat va madaniyatning sarchashmasi ekanligi Birinchi Prezidentimiz I. A. Karimovning "O'zbekistonning o'z istiqlol va taraqqiyot yo'li" asarida mustaqil O'zbekistonni rivojlantirishning ma'naviy ahloqiy negizlarini belgilab berilishi.

III. Seminar mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Seminar mashg'ulotlarida talabalar Tarix fanida innovasiyalar: texnologiyalar, modellar va metodlar fanidan ma'ruza darslarida olgan nazariy bilimlarni

mustahkamlash bilan birga, seminarlar mavzulari bo‘yicha tayyorgarlik ko‘rish jarayonida qo‘simecha adabiyotlar va tarixiy manbalar bilan tanishish orqali qo‘simecha bilim va xulosalar chiqarish ko‘nikmalarini shakllantirishdan iborat. Natijada, ularning bilim doiralari ilmiy jihatdan asoslangan holda kengayadi.

Seminar mashg‘ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsija etiladi:

1. Kirish. Fanni maqsadi, vazifasi va muammolari, tarixi, o‘rganish metodi, Tarix o‘qitish nazariyasi
2. Tarix o‘qitish usullari fani to‘g‘risida umumiy ma’lumotlar.
3. Tarix o‘qitishda bosma matnlar bilan ishlash usuli
4. Tarix o‘qitish metodikasining fan sifatida shakllanishi.
5. Tarix darslarining turlari va ularni tasniflash.
6. Tarix ta’limining amaliy usullari
7. Tarix darslari, uning xillari va tuzilishi
8. Tarix darslari va unga bo‘lgan zamonaviy talablar.
9. Tarix darslari samaradorligini oshirish.
10. Tarixiy bilimlarni shakllaitirish.
11. Tarix o‘qitishda texnik vositalar va ko‘rgazmali qurollardan foydalanish.
12. Tarix o‘qitishda ekologik ta’lim – tarbiyaning asosiy yo‘nalishlari
13. Ta’lim – tarbiya tizimida tarix o‘rganishga integratsion yondoshish
14. Tarix ta’limida yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanish usullari.
15. Milliy qadriyatlarni anglamoq Vatanni anglamoqdir

Mustaqil ta’lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta’limni baholash – bu talabalarning jamoaviy tartibda va yakka tartibda berilgan amaliy loyihalarni bajarishlari orqali amalga oshiriladi. Bunda har bir talabaga bitta jamoaviy loyiha va ikkita yakka tartibda bajariladigan loyiha beriladi. Talaba berilgan loyihaning maqsad va vazifalarini, mohiyatini tushungan holda qo‘yilgan masalani o‘rganib, izlanishlar olib boradi. Olingan natjalarni tahlil qilib, xulosalari bilan taqdimotlar tayyorlab himoya qiladi. Ishchi fan dasturida loyihalarning soni, mavzusi, mazmuni bajarish usullari va topshirish muddatlarini to‘liq ochib beriladi.

Mustaqil ta’lim uchun tavsija etiladigan mavzular:

1. Tarix o‘qitish fanni maqsadi va vazifasi.
2. Tarix o‘qitish fanning muammolari, tarixi,
3. Tarixni o‘rganish metodlari.
4. Tarix o‘qitish nazariyasi.
5. Tarix o‘qitish usullari fani to‘g‘risida umumiy ma’lumotlar.
6. Tarix o‘qitishda bosma matnlar bilan ishlash usuli.
7. Tarix o‘qitish metodikasining fan sifatida shakllanishi.
8. Tarix darslarining turlari
9. Tarix darslarini tasniflash.
10. Tarix ta’limining amaliy usullari.
11. Tarix darslari, uning xillari va tuzilishi.
12. Tarix darslari va unga bo‘lgan zamonaviy talablar.

13. Tarix darslari samaradorligini oshirish.
 14. Tarixiy bilimlarni shakllantirish.
 15. Tarix o'qitishda texnik vositalardan foydalanish
 16. Tarix o'qitishda ko'rgazmali qurollardan foydalanish
 17. Tarix o'qitishda ekologik ta'limga – tarbiyaning asosiy yo'nalishlari.
 18. Ta'limga – tarbiya tizimida tarix o'r ganishga integratsion yondoshish.
 19. Tarix ta'limga yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanish usullari.
 20. Milliy qadriyatlarni anglamoq Vatanni anglamoqdir.
 21. Tarix darsning turlari
 22. Tarix darslarini rejalashtirish
 23. Tarix darslari sifat va samaradorligini oshirish haqida ma'lumotlar.
 24. Tarix o'qitish usullari fanini o'r ganish sohasidagi mammalakatimizdag'i ijtimoiy – iqtisodiy islohatlar.
 25. Tarix o'qitish usullari orqali bakalavriat talabalariga umummilliy va umuminsoniy qadriyatlar hamjihatligini ko'rsatish.
 26. Tarix o'qitish metodikasi fanining hozirgi jamiyatdagi holati.
 27. Mustaqil O'zbekistonda tarix o'qitish metodikasining ilmiy pedagogik fan sifatida shakllanishi uchun yaratilgan shart-sharoitlar.
 28. Tarix darslarining klassifikatsiyasi .
 29. Zamonaviy tarix darslarining turlari.
 30. Tarix darslari samaradorligini oshirishda salbiy ta'sir ko'rsatayotgan asosiy muammolar.
 31. Tarix o'qitishning ko'rgazmali metodi va ko'rgazmali qurollar klassifikatsiyasi.
 32. Ekologik ta'limga – tarbiya bilan umumiy ta'limga o'zaro aloqadorligi.
 33. Maktab sharoitida ekologik ta'limga – tarbiyaning maqsad va vazifalari.
 34. Tarix ta'limga milliy qadriyat tushunchasi.
 35. Yoshlarni milliy qadriyat va vatanparvarlik ruhida tarbiyalash vazifalari.
 36. Zamonaviy axborot texnologiyalarining ta'limga tizimidagi sifat va samaradorlikga ta'siri.
 37. Tarix darslarida axborot resurslaridan foydalanish
 38. Tarix darslarida tarixni o'r ganish usullari
 39. Tarix darslarida tarixiy hujjatlar bilan ishslash
 40. Tarix darslarida birlamchi manbalar bilan ishslashning ahamiyati

3.

VII. Ta'limga natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)
Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

- Tarixiy asoslarni o'r ganish usullarini; xronologiyani o'r ganish usullarini; tarixiy tasavvurlar va tushunchalarni shakllantirish usullari; darslik bilan ishslash usulini; tarixiy xujjatlar bilan ishslash haqida **bilimga ega bo'lishi**;
- talaba tarix ta'limga qo'llaniladigan tarix o'qitishda bosma matnlar bilan ishslash usuli; tarix ta'limga amaliy usuli; tarix darslarini turlari va ularni rejalashtirish; tarix darslarini tashkiliy turlari; tarix darslari, uning xillari va

	<p>tuzilishi; va boshqalarni to‘g‘ri tahlil etish <i>ko‘nikmalariga ega bo‘lishi kerak.</i></p> <p>- talaba tarix amaliyoti davrida dars o‘tish jarayonida tarix darslarining samaradorligini oshirib borishning asosiy yo‘llarini o‘rganish; kutilgan ijobjiy natijalarga erishishning asosiy shakli – dars ekanligini bilish; o‘qitish va ta‘lim – tarbiya jarayonini optimal ya’ni qulay variantlarini puxta ishlab chiqish va amalga oshirish <i>malakalariga ega bo‘lishi kerak.</i></p>
4.	<p style="text-align: center;">VIII. Ta‘lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma’ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihibar; • jamoa bo‘lib ishlash va hioya qilish uchun loyihibar
5.	<p style="text-align: center;">IX. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarini to‘la o‘zlashtirish, tahlil natijalarini to‘g‘ri aks ettira olish, o‘rganilayotgan jarayonlar va tushunchalar haqida mustaqil mushohada yuritish, joriy va oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo‘yicha og‘zaki savol javob, yozma ish yoki test topshirishi zarur.</p>
6.	<p style="text-align: center;">X. Asosiy adabiyotlar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Gaffarov Y.X. Tarix o‘qitish metodikasi –T., “Ishonchli hamkor” nashriyoti. 2021y. 2. Gaffarov Y.X. “Tarix o‘qitish metodikasi” –T., “Olmaliq kitob business” nashriyoti. 2023 y. 3. Gaffarov Y.X. “Maxsus fanlarni o‘qitishda yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanish” –T., “Ishonchli hamkor” nashriyoti. 2021y. <p style="text-align: center;">XI. Qo‘srimcha adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Farberman B. “Ilg‘or pedagogik texnologiyalar” T.Fan nashriyoti 2000y. 2. Soy M.N., Djuraeva R.X. Sovremennye texnologii sovershenstvovaniya obucheniya — T.:2010 3. Tolipov U.K. Pedagogik texnologiyalarning tatbikiy asoslari — T.:2008 4. Azizzoxo‘jaeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik maxorat. — T.: TDPU. 2003. 5. Yo‘ldoshev J.K., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari. -T.: O‘kituvchi, 2004. 6. Yo‘ldoshev J. Ta‘lim yangilanish yo‘lida. -T.: O‘qituvchi. 2000. 7. Ishmuxamedova R. Talimda innovatsion texnologiyalar — T.: Nizomiy nomidagi TDPU, 2008. 8. Ochilov M. Yangi pedagogik texnologiyalar. — Qarshi, Nasaf, 2000. 9. Fuzailova G.S., Raxmatullaeva O.R. Tarix fanini kasbiy sohalarga

	<p>yo‘naltirib o‘qitish metodikasi. (o‘rta maxsus, kasb-xunar ta’limi muassasalarini o‘qituvchilari uchun metodik qo‘llanma). — T., TDPU, 2012. — 140 b.</p> <p>10. Ishmuxamedova R. Talimda innovatsion texnologiyalar — T.: Nizomiy nomidagi TDPU, 2008.</p>
	Axborot manbalari
	<p>www.pedagog.uz (Respublika pedagogika talim muassasalari portalı)</p> <p>www.cspi.uz (Chirchiq davlat pedagogika universiteti web-sayti)</p> <p>www.edu.uz (O‘zbekiston Respublikasi ta’lim portalı)</p> <p>www.unilibrary.uz (Yagona elektron kutubxona axborot tizimi)</p> <p>www.natlib.uz (A.Navoiy nomidagi O‘z.MK)</p> <p>www.ziyonet.uz - Ziyonet axborot-ta’lim resurslari portalı</p>
7.	Chirchiq davlat pedagogika universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashining 2024 yil “<u>29</u>” <u>mequsif</u> dagi qarori bilan tasdiqlangan
8.	Fan/modul uchun ma’sul: Y.X. Gaffarov CHDPU, “O‘zbekiston tarixi” kafedrasi professori, tarix fanlari nomzodi.
9.	Taqrizchilar: D. Uroqov – O‘zMU, “Jahon tarixi” kafedrasi mudiri O.M. Normatov CHDPU, “O‘zbekiston tarixi” kafedrasi dotsenti, tarix fanlari bo‘yicha falsafa doktori, (PhD).